Celjska Mohorjeva družba
Prva slovenska založba

MILKO MIKOLA: OBRAČUN S PODJETNIKI V SLOVENIJI 1945–1948

Čez noč od nosilcev razvoja do »razrednih sovražnikov«

Povojno leto 1945 je prineslo svobodo in upanje. A ne za vse. Podjetniki na Slovenskem so iz ustvarjalcev gospodarskega razvoja čez noč postali »razredni sovražniki«. Premoženje so jim zasegli, podjetja podržavili, mnogim so vzeli svobodo, nekaterim tudi življenje. Knjiga na podlagi režimskih dokumentov razkriva zamolčano zgodbo o uničenju zasebnega podjetništva na Slovenskem, tragični usodi nekdanje družbene in gospodarske elite, zrežiranih sodnih procesih in spominu, ki je bil načrtno umazan in izbrisan. A na marsikaterem temelju, ki so ga postavili ti ljudje, gradimo in stojimo še danes.

Zgodovinska monografija v prvem delu predstavi način in sistem povojnih razlastitev zasebnih podjetij v Sloveniji. Temu pa sledi opis tragičnih usod mnogih njihovih lastnikov, ki so bili obsojeni na zrežiranih političnih procesih pred vojaškimi in civilnimi sodišči.

Poleg slovenskih so pomemben del predvojne gospodarske in s tem tudi družbene elite pri nas predstavljali podjetniki drugih narodnosti. Med njimi so po številčnosti in pomembnosti izstopali Nemci. Uveljavilo se je tudi precej podjetnikov judovskega porekla in podjetnikov iz drugih jugoslovanskih pokrajin. Vsi ti ljudje so odločilno prispevali h gospodarskemu razvoju in napredku Slovenije pred drugo svetovno vojno.

Z zmago komunistične revolucije leta 1945 se je njihov položaj korenito spremenil. Poleg tega, da jim je komunistična oblast odvzela in podržavila vse njihovo premoženje, jih je tudi kazensko preganjala, mnoge obsodila na dolge zaporne kazni s prisilnim delom, nekatere pa celo na smrt. Med najbolj izpostavljenimi spoznamo usode posameznikov in družin, kot so Attemsi in Woschnaggi, Walterja Macha in Milka Bremca, Josipa Benka, Marka Rosnerja, Franja Sirca in mnogih drugih.

Podatki o knjigi

- Naslov: Obračun s podjetniki v Sloveniji 1945–1948
- Avtor: dr. Milko Mikola
- Urednica: Saška Ocvirk
- Format: 165 mm x 235 mm
- Vezava: trda
- Število strani: 148
- ISBN: 978-961-278-830-8
- Cena: 25 €
- Založnik: Celjska Mohorjeva družba
- Leto izdaje: 2026

Kontakt
Uredništvo
T 03 426 48 00
urednistvo@celjska-mohorjeva.si

O avtorju

Dr. Milko Mikola (1946) izhaja iz Grobelnega, šolal se je v Šentjurju in je po gimnaziji v Celju študiral zgodovino in sociologijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Po končanem študiju je deset let poučeval v Celju, nato je več kot dvajset let delal v Zgodovinskem arhivu Celje, kjer se je v začetku devetdesetih let začel ukvarjati s proučevanjem komunistične represije na Celjskem in v Sloveniji ter iz te tematike najprej opravil magisterij, nato pa še doktorat. Leta 2005 je prevzel vodenje Sektorja za popravo krivic in za narodno spravo pri Ministrstvu za pravosodje, leta 2008 je postal vršilec dolžnosti direktorja takrat ustanovljenega Študijskega centra za narodno spravo, že naslednje leto pa se je upokojil. Na področju proučevanja komunistične represije v Sloveniji je dr. Milko Mikola opravil pionirsko delo, napisal in izdal je več knjig in zbornikov, med katerimi je nedvomno najpomembnejša *Rdeče nasilje: Represija v Sloveniji po letu 1945* (Celjska Mohorjeva družba, 2012), ki predstavlja njegovo življenjsko delo, ob tem pa še: *Sodni procesi na Celjskem 1944–1951* (1995), *Revolucionarno nasilje na Štajerskem* (1941–1945) (2014), *Celje v plamenih revolucije* (2015), *Kazenske ustanove in zaporniki v Sloveniji 1945–1951* (2016), *Industrija na Celjskem do leta 1941* (1991) ter številne druge. Za raziskovalno delo na področju zgodovinopisja je leta 2009 prejel srebrni grb Mestne občine Celje, leta 2013 pa Zoisovo priznanje.

Iz knjige

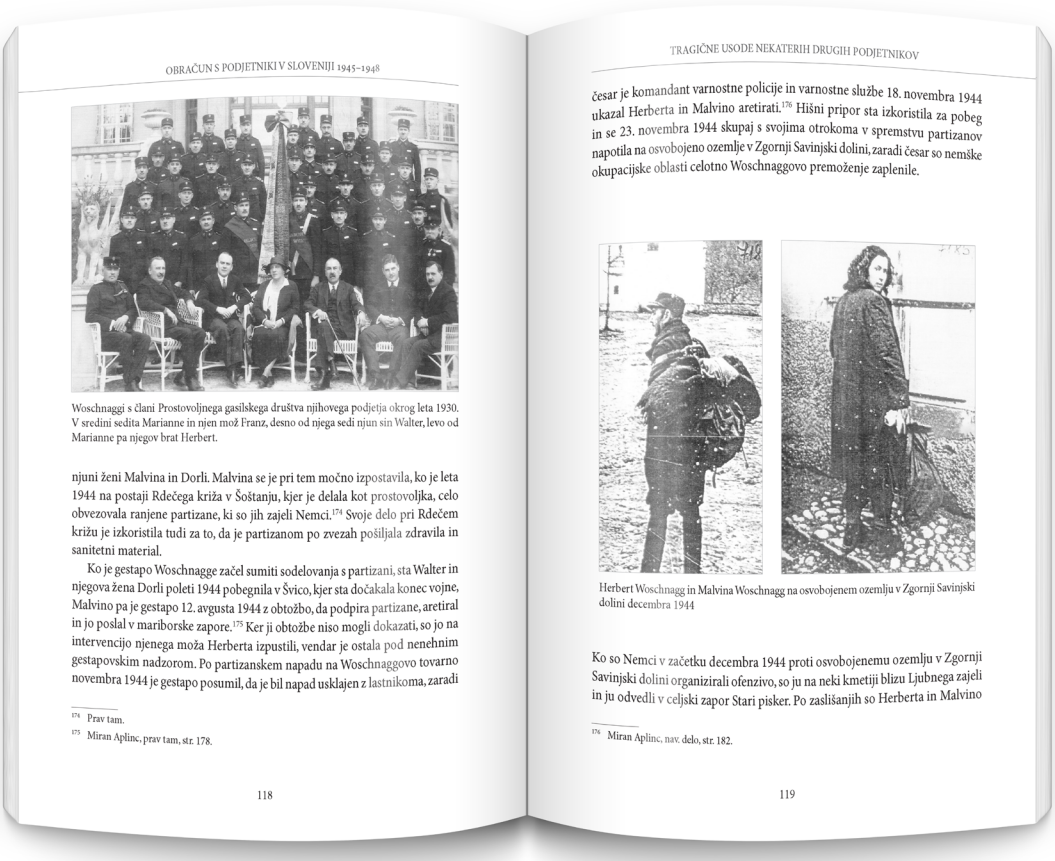

OBRAČUN S PODJETNIKI V SLOVENIJI 1945–1948

Woschnaggi s člani Prostovoljnega gasilskega društva njihovega podjetja okrog leta 1930. V sredini sedita Marianne in njen mož Franz, desno od njega sedi njun sin Walter, levo od Marianne pa njegov brat Herbert.

njuni ženi Malvina in Dorli. Malvina se je pri tem močno izpostavila, ko je leta 1944 na postaji Rdečega križa v Šoštanju, kjer je delala kot prostovoljka, celo obvezovala ranjene partizane, ki so jih zajeli Nemci.[174] Svoje delo pri Rdečem križu je izkoristila tudi za to, da je partizanom po zvezah pošiljala zdravila in sanitetni material.

Ko je gestapo Woschnagge začel sumiti sodelovanja s partizani, sta Walter in njegova žena Dorli poleti 1944 pobegnila v Švico, kjer sta dočakala konec vojne, Malvino pa je gestapo 12. avgusta 1944 z obtožbo, da podpira partizane, aretiral in jo poslal v mariborske zapore.[175] Ker ji obtožbe niso mogli dokazati, so jo na intervencijo njenega moža Herberta izpustili, vendar je ostala pod nenehnim gestapovskim nadzorom. Po partizanskem napadu na Woschnaggovo tovarno novembra 1944 je gestapo posumil, da je bil napad usklajen z lastnikoma, zaradi

[174] Prav tam.

[175] Miran Aplinc, prav tam, str. 178.

118

TRAGIČNE USODE NEKATERIH DRUGIH PODJETNIKOV

česar je komandant varnostne policije in varnostne službe 18. novembra 1944 ukazal Herberta in Malvino aretirati.[176] Hišni pripor sta izkoristila za pobeg in se 23. novembra 1944 skupaj s svojima otrokoma v spremstvu partizanov napotila na osvobojeno ozemlje v Zgornji Savinjski dolini, zaradi česar so nemške okupacijske oblasti celotno Woschnaggovo premoženje zaplenile.

Herbert Woschnagg in Malvina Woschnagg na osvobojenem ozemlju v Zgornji Savinjski dolini decembra 1944

Ko so Nemci v začetku decembra 1944 proti osvobojenemu ozemlju v Zgornji Savinjski dolini organizirali ofenzivo, so ju na neki kmetiji blizu Ljubnega zajeli in ju odvedli v celjski zapor Stari pisker. Po zaslišanjih so Herberta in Malvino

[176] Miran Aplinc, nav. delo, str. 182.

119